

Vyhnanci v poválečném Německu

Tomáš Pavlík

Analýza textu Harrise a Wülker (1953) v kontextu soudobé historiografie. Studie o fyzickém přežití, demografické zátěži a mezích statistického pohledu na lidskou tragédii.

Kontext a autoři textu

Kdo text psal

Chauncy D. Harris byl přední americký geograf z Chicagské univerzity. V letech 1950–51 působil jako hostující profesor ve Frankfurtu. **Gabriele Wülker** byla německá výzkumnice spolupracující s úřadem amerického vysokého komisaře pro Německo.

Proč text vznikl

Cílem bylo zmapovat a kvantifikovat obrovský demografický problém pro americkou a mezinárodní akademickou i politickou veřejnost. Text je vědomě pragmatický a soustředí se výhradně na Západní Německo.

Kdo přišel? Čtyři skupiny vyhnanců

1

Vyhnanci (Expellees)

Největší skupina – přes **12 milionů osob**. Dělí se na *Reichsdeutsche* (Němci z území východně od linie Odra-Nisa) a *Volksdeutsche* (etničtí Němci ze Sudet, Polska, Maďarska a dalších zemí).

2

Displaced Persons (DPs)

Zahraniční dělníci násilně zavlečení do Německa během války jako pracovní síla pro nacistický válečný průmysl.

3

Politici uprchlíci

Osoby prchající ze sovětské okupační zóny před politickým pronásledováním a kolektivizací.

4

„Neo-refugees“

Pováleční uprchlíci, kteří překračovali železnou oponu i po roce 1949, hledající svobodu a ekonomické příležitosti na Západě.

Geografie a paradox venkova

Extremně nerovnoměrné rozmístění

Největší demografickou zátěž neslo **Šlesvicko-Holštýnsko**, kde vyhnanci tvořili **33 % celkové populace**, dále Dolní Sasko a Bavorsko. V sovětské zóně dosáhlo Meklenbursko podílu až **47 %**.

Proč venkov?

Přibližně **20 % městských bytů** bylo zničeno spojeneckým bombardováním. Venkovské obce poskytovaly fyzický prostor k přežití – přestože postrádaly průmysl a pracovní příležitosti. Výsledkem byl strukturální paradox: lidé žili tam, kde nebyla práce.

Přežít ze dne na den: Ubytování a dojíždění

Případ: Gedern (Hesensko)

Starousedlíci: **1,52 osoby** na místnost.

Vyhnanci: **4,52 osoby** na místnost.

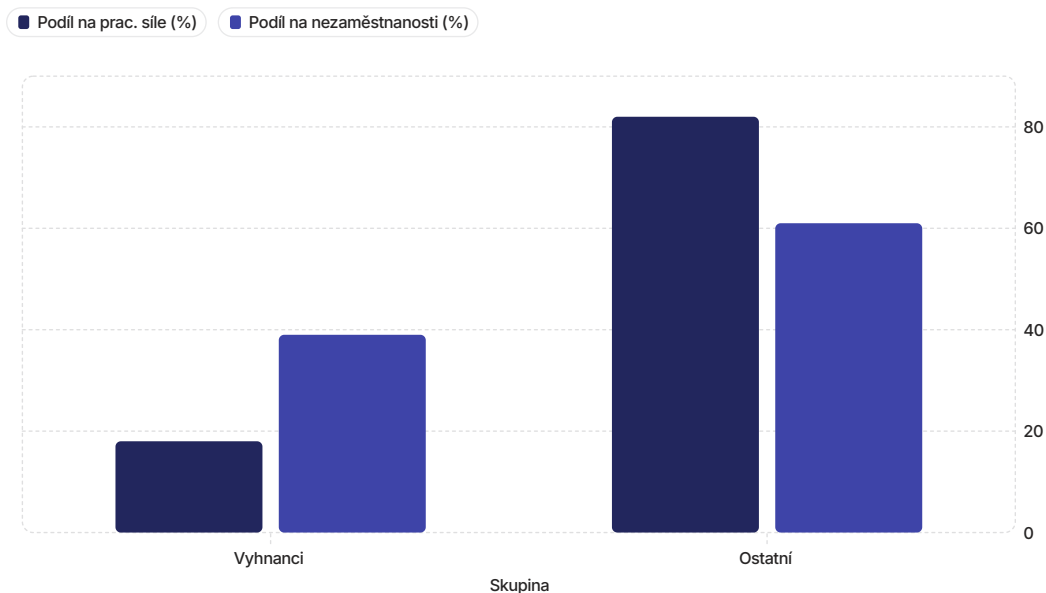
Trojnásobná hustota osídlení v rámci téže vesnice – emblematický příklad nerovnosti, kterou Harris a Wülker dokumentují čísly.

Masové dojíždění jako nutnost

Protože vyhnanci bydleli na venkově, ale průmyslová pracovní místa se nacházela ve zničených městech, vznikl fenomén masového dojíždění. Dělníci trávili hodiny denně na kolech nebo ve vlacích, aby se dostali do vzdálených zaměstnání.

- Fyzické i časové vyčerpání pracující populace
- Závislost na poškozené železniční infrastruktuře
- Prohloubení sociální izolace vyhnanců od komunity

Nezaměstnanost a potravinová krize

Strukturální nezaměstnanost (1950)

Vyhnanci tvořili **18 % pracovní síly**, ale zastupovali celých **39 % všech nezaměstnaných** – zjevný doklad strukturální diskriminace na trhu práce.

Potravinová závislost

Německo přišlo o východní zemědělská území, která dříve produkovala **25 % veškerého obilí**. Příchod milionů vyhnanců způsobil, že Západní Německo muselo dovážet až **45 % potravin**. Integrace do zemědělství narážela na kritický nedostatek volné půdy.

Co text říká a co zamlčuje

Harris & Wülker (1953)

Makroekonomický pohled: kalorie, kubíky prostoru, statistiky trhu práce, pohyby kapitálu, bytová výstavba. Vyhnanci jsou vnímáni jako logistický a strukturální problém, který lze vyřešit technickými prostředky.

Schulze – co chybí

V textu zcela absentuje **psychologie, trauma a identita**. Schulze upozorňuje, že socioekonomická integrace proběhla, ale vyhnanci do ní museli vstoupit „bez svých vzpomínek“ – jejich trauma nebylo začleněno do společného národního příběhu.

Ther – odvrácená strana úspěchu

Vyhnanci automaticky tvořili novou **spodní třídu**, čelili předsudkům domácího obyvatelstva a skryté diskriminaci v kariérním postupu. Dobový text toto společenské napětí a resentment maskuje suchými daty.

Závěr: Od statistiky k paměti

Fyzické přežití bylo zdokumentováno

Text Harrise a Wülkera poskytuje nezastupitelná „tvrdá data“ o tom, jak vyhnanci přežili materiálně a ekonomicky v letech 1945–1953.

Psychické přežití zůstalo bez odpovědi

Jak přežili vyhnanci psychicky? Jak se s jejich příchodem vyrovnala kolektivní paměť Němců? Tyto otázky text z roku 1953 ani neklade.

